

‘Belgisch’ uranium speelde in de internationale geschiedenis een veel belangrijker rol dan doorgaans wordt aangenomen. Dat uranium werd uitsluitend gevonden in Katanga, hoofdzakelijk in de mijn van Shinkolobwé. Die mijn was eigendom van UMHK (Union Minière du Haut-Katanga), een Belgisch concern dat in hoge mate werd gecontroleerd door de Société Générale. Men spreekt van ‘Belgisch’ uranium omdat Katanga een provincie was van het toenmalige Belgisch Congo. Aanvankelijk was uranium een haast waardeloos product dat enkel in de pottenbakkerij en in de horlogemakerij werd verkocht omwille van zijn lichtgevend effect. In de jaren 1920 ontdekte men dat uit uranium radium kon worden afgezonderd, dat werd gebruikt in de bestrijding van kanker. Dit leidde tot de oprichting in Olen van een raffinaderij waar uit pekbende uraniumoxide werd afgezonderd. Daarmee werd dan radium aangemaakt dat in heel kleine hoeveelheden in peperdure radiumnaalden werd geperst. Op de radiummarkt ondervond UMHK enkel concurrentie van de veel kleinere Canadese uraniummijn in Eldorado, waarmee aan de vooravond van de Tweede Wereldoorlog een joint venture voor de verkoop van radiumnaalden werd gesloten.

In wetenschappelijke kringen kwam uranium pas in 1933 in de belangstelling toen een zonderlinge Hongaarse wetenschapper, Leó Szilárd, beweerde dat er in de natuur atomen moesten bestaan die konden worden gesplitst, waarbij een kettingreactie op gang komt die gepaard gaat met het vrijkomen van onvoorstelbaar gewaande hoeveelheden energie. Szilárd nam meteen een patent op zijn ontdekking waaraan de gevestigde wetenschap weinig aandacht besteedde. Dit veranderde grondig in december 1938 toen in Duitsland Otto Hahn en Fritz Strassmann erin slaagden in een laboratorium uranium te splijten. Zelf schenen ze nauwelijks te beseffen hoe belangrijk die vondst was. Lise Meitner, die jaren samenwerkte met Hahn en Strassmann en intussen Nazi-Duitsland was ontvlucht, kwam samen met haar neef Otto Frisch vrijwel onmiddellijk tot het inzicht dat kernsplijting tot transmutatie van uranium leidt, waarbij inderdaad de immense hoeveelheden energie vrijkomen die Szilárd in 1933 voorspelde. In Frankrijk was Frédéric Joliot-Curie, de schoonzoon van Marie Curie, de eerste die kon berekenen hoeveel energie er vrijkomt bij de splijting van één kilogram uranium-235. Hij besepte onmiddellijk dat met uranium een geheel nieuw wapen met een ongeziene kracht ontwikkeld kon worden: de atoombom.

De geschiedenis van het Belgisch uranium begint aan de vooravond van de Tweede Wereldoorlog, als een van de directeurs van UMHK, Edgar Sengier, in het grootste geheim 1166 ton uraniumoxide naar New York verscheept en het er stockeert in een opslagplaats

bij de Bayonne-brug. Die geschiedenis werd in feite nooit systematisch opgetekend, al werden er wel twee pogingen ondernomen, door Pierre Buch en Jacques Vanderlinden in 1995, en door de Amerikaanse historicus Jonathan E. Helmreich in 1998. Buch en Vanderlinden onderzochten vooral de juridische implicaties van het tienjarige geheim uraniumakkoord dat de regering in ballingschap met de Verenigde Staten afsloot. Helmreich spitste zich toe op de vreemdsoortige diplomatieke relaties tussen een groot en machtig land als de Verenigde Staten, en een klein land als België, die het geheim uraniumakkoord van 11 oktober 1944 hadden gesloten.

In werkelijkheid ligt de geschiedenis van het Belgisch uranium verspreid over honderden bronnen, maar werd ze nooit systematisch opgetekend. Het bijeenbrengen van die bronnen door een overzichtsschrijver wordt in hoge mate bemoeilijkt doordat de conventionele geschiedschrijving maar mondjesmaat iets prijsgeeft. Die conventionele geschiedschrijving verschuilt zich meestal achter tekstfetisjisme: alles wat niet rechtstreeks blijkt uit geschreven bronnen blijft onbesproken en de geschreven bronnen blijven vaak ontoegankelijk voor de onbevooroordeelde onderzoeker. Op die manier ontstaat een opeenstapeling van halve waarheden en grove onwaarheden, waarbij het burgerlijk geweten zo veel mogelijk wordt gesust. Een conventionele geschiedschrijving van het Belgisch uranium brengt geen verheldering. Waarom bijvoorbeeld weigerde Edgar Sengier uranium te leveren aan de Britten – was Groot-Brittannië niet onze eerste gesprekspartner betreffende buitenlandse politiek? Waarom treuzelde hij zo lang om uranium ter beschikking van Frankrijk te stellen en onderhandelde hij eigenlijk alleen met de Amerikanen? Waarom was de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken, Edward R. Stettinius, zo ontdaan toen Hitler op 30 april 1945 zelfmoord pleegde en op Los Alamos de eerste atoombommen nog niet gebruiksklaar waren? Waarom leverde Alexandre Galopin, toch de topman van UMHK, tijdens de oorlog meer dan 1600 ton uraniumoxide aan Nazi-Duitsland? Waarom bleef UMHK na de bevrijding nog vijftien jaar lang uranium leveren aan de Verenigde Staten en waarom moest het geheime uraniumakkoord, waarvoor valsheid in geschrifte werd gepleegd, zo lang verborgen blijven voor het Belgisch Parlement? Waarom besteedt de conventionele geschiedschrijving geen aandacht aan de communistische senator Paul Libois die in 1950 het bestaan van het geheim uraniumakkoord en de valsheid in geschrifte op het spoor kwam? Waarom wordt verborgen gehouden dat Libois de vroegere minister van Koloniën Albert De Vleeschauwer en diens gezin stalkte nadat hij achterhaald had dat De Vleeschauwer het uraniumakkoord antedateerde op 26 september 1944, terwijl het pas op 11 oktober werd getekend? Waarom lezen we nergens dat De Vleeschauwer effectief contact opnam met de kajotter Auguste Roeseler in de hoop een tactiek te ontwikkelen om de communisten buiten de wet te stellen? Waarom verzwijgt men dat de Verenigde Staten Mobutu onvoorwaardelijke steun beloven als hij de uraniummijn van Shinkolobwé maar gesloten houdt? Waarom verzwijgt de Churchcommissie in 1975 dat CIA-agent Larry Devlin op 15 januari 1961 president Kasavubu gaat opzoeken en hem ertoe overhaalt in te stemmen met het plan

van Mobutu, Bomboko en Iléo om de staatsgevaarlijke Patrice Lumumba uit te leveren aan zijn vijanden, waar een zekere dood hem te wachten staat? Waarom mag er niets geweten zijn van de nooit ingetrokken plannen van Donald Rumsfeld om de ondergrondse verrijkingsfabriek in het Iraanse Natanz nucleair te bombarderen zodra geweten is dat iemand uranium aan Iran levert? Waarom hebben we op Wikileaks moeten wachten om te vernemen dat de CIA pogingen ondernam om de verkoop van een uraniummijn in Namibië door Canadezen aan George Forrest te blokkeren, omdat gevreesd werd dat hij uranium aan Teheran zou leveren? Waarom wordt er nauwelijks aandacht besteed aan dat andere onfrisse heerschap, de blanke Zimbabweaan Billy Rautenbach, die in 2006 nog probeerde de sinds 1935 gesloten uraniummijn van Luiswishi (vroegere eigendom van UMHK) op te kopen? Waarom mogen we wel weten dat het Franse overheidsbedrijf Areva, grootste leverancier van uranium in de wereld, in 2010 na een bezoek van president Nicolas Sarkozy aan de Congolese president Joseph Kabila de uraniummijn in Shinkolobwe kon opkopen, maar niet dat de duistere George Forrest ondertussen via een joint venture 30% van de aandelen heeft verworven in de nieuw opgerichte S.A. Areva Explo die vanaf 2012 de uraniummijn zal uitbaten? Welke garanties hebben we dat Forrest, gedreven door louter winstbejag, zijn deel van het uranium niet aan Teheran zal proberen te slijten?

Al dat feitenmateriaal leent zich bijzonder slecht tot conventionele historiografie. Hier dringt een vorm van revisionistische geschiedschrijving zich op, die zich niet verschuilt achter een gebrek aan geschreven bronnen, die zich niet hult in het eeuwige pantser van de *conventional twist* – term van de aartsconservatieve wetenschapsfilosoof Karl Raimund Popper – maar die uit logische verbanden tussen historische feiten betrouwbare conclusies durft te trekken.

Dit boek bestaat uit twee delen. Het eerste gaat over de bovenmenselijke inspanningen van de Verenigde Staten om uranium-238 te verrijken tot wapenklaar uranium-235, via krachtige kerncentrales wapenklaar plutonium uit uranium te winnen, tijdig atoombommen van het explosieve gun-type en van het implosion-type klaar te maken en met België een tienjarig geheim uraniumakkoord af te sluiten. Het is vooral een technisch deel waarbij elementaire kennis van de beginselen van de kernfysica niet misstaat. Uiteraard wordt stilgestaan bij de eerste atoombommen op Hiroshima en Nagasaki. Het eerste deel is dus vooral een samenvatting van feiten die grotendeels bekend zijn. Wel werd een ernstige poging ondernomen om zo precies mogelijk te achterhalen hoe groot de Amerikaanse uraniumvoorraad tijdens de oorlog was. In populaire geschriften over het onderwerp leest men stevast dat drie vierde van het uranium in de bommen op Hiroshima en Nagasaki door UMHK werd geleverd. Die cijfers kloppen niet. De Amerikaanse uraniumvoorraad tijdens de oorlog bestond voor meer dan 87% uit Belgisch uranium dat via African Metals Corporation, een filiaal van UMHK in New York, aan het Amerikaanse leger werd geleverd. Het aandeel in de zeven eerste Amerikaanse atoombommen bedroeg

minstens 98%. Generaal Leslie R. Groves, die de productie van de eerste Amerikaanse atoombomben coördineerde, verkoos het Belgische uranium van superieure kwaliteit ruimschoots boven het Canadese uit Eldorado en het eigen Amerikaanse van het Colorado-plateau, dat hij als reserve gebruikte. In alle Amerikaanse atoombomben die tussen 1945 en 1960 werden gebouwd (meerdere duizenden!) werd voor minstens 85% Belgisch uranium gebruikt. Ook de eerste Britse atoombomben werkten met Belgisch uranium. Het juiste percentage ervan is moeilijk te achterhalen omdat de Britten vanaf 1952 ook uranium uit Zuid-Afrika en Australië gebruikten.

Voorts is het niet ondenkbaar dat de eerste Russische atoombomben ook (gedeeltelijk) met Belgisch uranium werkten, vooral omdat de voorraad beschikbaar uranium in de Sovjet-Unie zeer beperkt was. Op het einde van de oorlog lanceerde generaal Groves in Duitsland zijn fameuze Alsos-commando's die alle in Duitsland achtergebleven uranium moesten recupereren. Daarvan had UMHK minstens 1653 ton geleverd zonder dat het voor die collaboratie ooit werd veroordeeld. De overige 1342 ton die de Duitsers bezaten, was voor 375 ton afkomstig uit de mijn van het bezette St.-Joachimsthal en voor de rest uraniumoxide van UMHK dat tijdens de bezetting van België door de nazi's gestolen werd. Van de 2995 ton uraniumoxide in Nazi-Duitsland werd 164 ton nooit teruggevonden. Heel waarschijnlijk verstopte Nikolaus Riehl die in de kelders van het Kaiser Wilhelm Institut für Physik in Berlijn. Na de Duitse nederlaag vluchtte Riehl naar de Sovjet-Unie waar hij werkzaam was in het programma dat in 1949 leidde tot de eerste Russische atoombom. Heel veel tijd bij het aanmaken van een bom van het implosieve type kon worden gespaard omdat de Brits-Duitse spion Klaus Fuchs alle waardevolle informatie doorspeelde aan de Russen.

Dat er ooit een Duitse atoombom zou hebben bestaan, zoals Rainer Karlsch in 2005 nog beweerde, behoort, zoals aangetoond in het laatste hoofdstuk van deel I, tot het rijk van de fabelen.

Deel twee begint met een beknopte samenvatting van het eerste deel, zonder stil te staan bij allerlei technische problemen bij het ontwerp van de atoombom. Volgt men het wel en wee van de Shinkolobwé-mijn van 1960 tot nu, dan moet er eerst komaf worden gemaakt met de leugen dat de mijn nog vóór de onafhankelijkheid van Congo dicht werd gegooid. Diegenen die dit schrijven schijnen geen besef te hebben van hoezeer de mijn is veranderd ten gevolge van de jaarlijkse leveringen van uranium aan de Verenigde Staten. Wat in 1945 nog een open put was, is in 1960 een maanoppervlak vol kraters en tunnels. Het enige wat Herman Robiliart van UMHK in 1960 doet is onder aan de twee centrale schachten een stevige betonlaag aanleggen en ze dan zogezegd onder water laten lopen. In werkelijkheid loopt onder de betonlaag, minstens twee meter hoog, een horizontale gaanderij van waaruit de rijkere uraniumlagen nog steeds kunnen worden bereikt. Die gaanderij zal trouwens in 2004 instorten, waarbij minstens negen mijnwerkers om het leven komen.

In werkelijkheid doen Louis Wallef, Herman Robiliart en Aimé Marthoz, die de leiding van UMHK van Edgar Sengier en Jules Cousin hebben overgenomen, vanaf het einde van de jaren 1950 verwoede pogingen om Belgisch uranium aan het Franse leger te slijten. Dat is volop bezig met de bouw van zijn eerste atoombommen. Ondertussen is gebleken dat uranium lang niet zo zeldzaam is als de Amerikanen ten tijde van generaal Groves geloofden. Na de oorlog werd uranium gevonden in Australië en Zuid-Afrika, maar ook in Namibië, in Madagaskar, in Gabon, in Kazachstan en zelfs in Frankrijk. Wallef weet dat de Fransen het uranium van eigen bodem in reserve houden, en dat ze vooral werken met uranium uit Gabon en Madagaskar. UMHK geeft dus de hoop niet op een flink deel van zijn uraniumreserves aan Frankrijk te kunnen leveren. Geologisch onderzoek heeft uitgewezen dat de capaciteit aan pekblende in Shinkolobwé in 1959 nog goed is voor minstens 12.500 ton uraniumoxide. Maar uit het onderzoek blijkt ook dat de mijn boordevol heterogeen zit, waaruit kobalt kan worden gewonnen. De vraag naar kobalt, vooral vanwege de Verenigde Staten, is op het einde van de jaren 1950 zo hoog dat Robiliart & co wel goed gek hadden moeten zijn om hun mijn in Shinkolobwé onder water te laten lopen, zoals ze minister Pierre Wigny van Buitenlandse Zaken hebben wijsgemaakt. Eigen onderzoek in een achtergehouden archief van een familielid van de vroegere beheerders van UMHK toont aan dat er nog tot eind 1966 intensief aan kobalt- en uraniumwinning werd gedaan.

Al bij de onafhankelijkheid van Congo hebben UMHK en de Société Générale plannen om Katanga in eigen neokoloniale handen te houden. Hierbij kunnen ze rekenen op de onvoorwaardelijke medewerking van de regering-Gaston Eyskens. Congo is amper elf dagen onafhankelijk als Tshombe de onafhankelijkheid van Katanga uitroept, hierbij financieel gesteund met een eerste schijf van 1,25 miljard Belgische frank belastinggeld. Zo wordt Katanga de facto de tiende Belgische provincie. In september 1960 richten Robiliart, Wallef, Marthoz en Cousin een Katangese nationale bank op, die een eigen munt uitbrengt. Voorts betaalt UMHK krankzinnig hoge sommen voor de oprichting van een eigen Katangees leger waarin huurlingenleiders als Jean Schramme, Mike Hoare en Bob Denard infiltreren.

De grootste bedreiging voor het door geen enkele natie erkende koperstaatje blijft uiteraard de kersverse Congolese premier Patrice Lumumba, een nationalist die niet wil dat het belastinggeld van UMHK in de Katangese schatkist terecht komt. In de internationale politiek zijn de Verenigde Staten er enkel in geïnteresseerd dat de mijn van Shinkolobwé niet in communistische handen valt. Zelf hebben ze haast onuitputtelijke uraniumreserves en daarom verlengen ze ook het exclusiviteitscontract voor de leveringen van Katangees uranium in 1960 niet. Onthutst over het feit dat het vroegere moederland al enkele dagen na de onafhankelijkheid de Congolese soevereiniteit schendt door Belgische troepen naar Congo te sturen, begaat Lumumba de fout te dreigen dat hij hulp aan de Sovjet-Unie zal vragen, indien de VS niet tussenbeide komen om de Belgische troepen het land uit te zetten. Hiermee tekent hij in feite zijn eigen doodvonnis, want al op

18 augustus 1960 geeft president Dwight Eisenhower CIA-hoofd Allen W. Dulles de opdracht Lumumba uit te schakelen. Dat de CIA niet alleen een paar pogingen heeft ondernomen om Lumumba te doden, maar op 15 januari 1961 ook daadwerkelijk meewerkt om hem aan zijn vijanden uit te leveren wordt in deel II omstandig uitgelegd.

In Brazzaville slagen Louis Marlière en André Lahaye er wel in Joseph-Désiré Mobutu (leger), Justin Bomboko (College van Commissarissen-generaal) en Joseph Iléo (aanstaande regering) te overtuigen dat Lumumba van kant moet worden gemaakt door hem uit te leveren aan zijn ergste vijanden. Zonder akkoord van de vierde poot van de macht, president Joseph Kasavubu, is de Groep van Binza echter niet compleet en blijft het bij plannen. In Brussel trekt Jules Loos aan de kar om Lumumba te laten verdwijnen. Uiteindelijk slaagt niet het trio Marlière-Lahaye-Loos erin Kasavubu te overtuigen, maar wel Larry Devlin van de CIA. Die heeft op 14 januari nog een hoogst alarmerende telex naar zijn hoofdkwartier gestuurd dat de hele Amerikaanse politiek in Congo dreigt te mislukken als Lumumba niet definitief uitgeschakeld wordt. Devlin is zowat de enige die invloed heeft op de stijfkoppige Kasavubu. Hij was er bijvoorbeeld op 5 september 1960 ook al in geslaagd Kasavubu Lumumba als premier te doen afzetten.

Het is goed zich te realiseren dat zonder uraniummijn in Katanga de Amerikaanse druk om Lumumba te elimineren nooit zo hoog zou zijn geweest. De analyse van Ludo De Witte over de moord op Lumumba wordt niet gevolgd wat het aandeel van premier Eyskens betreft. Ook het aandeel van graaf Harold d'Aspremont Lynden, voormalig kabinetschef van Eyskens en daarna minister van Afrikaanse Zaken, lijkt niet zo doorslaggevend zijn geweest als De Witte vermoedt. Een veel grotere verantwoordelijkheid ligt bij minister van Buitenlandse Zaken Pierre Wigny, die meermaals gecontacteerd wordt door de kopstukken van UMHK om 'het probleem Lumumba' op te lossen. Er zijn trouwens bewijzen gevonden dat Robiliart diegene die Lumumba van kant wilde maken, gerust wilde betalen. Bepaald onthutsend is de vaststelling dat koning Boudewijn al in oktober via Guy Weber verneemt dat Mobutu en Tshombe duidelijke plannen hebben om Lumumba te vermoorden, en dat hij dit niet meedeelt aan de regering-Eyskens IV, maar integendeel de latere moordenaar, Tshombe, in Laken ontvangt en er geregeld mee correspondeert. Blijkbaar deelt hij de visie van zijn vader dat er geen genade bestaat voor wie een koning schoffeert. En Boudewijn schofferen, dat deed Lumumba op 30 juni 1960 volgens de normen van de Coburgers wel.

In 2001 zal de Lumumbacommissie, die een paar merkwaardige historische vondsten deed, bijvoorbeeld met betrekking tot de telex van 16 januari 1961 van Harold d'Aspremont Lynden, zich bedienen van het tekstfetisjisme om te concluderen dat België alleen morele verantwoordelijkheid draagt in de moord op Lumumba. In werkelijkheid was die verantwoordelijkheid verpletterend en waren er in alle fases van de moord op Lumumba en zijn twee medegevangenen Belgen betrokken. Een Belgische piloot bestuurde het vliegtuig waarmee de gevangenen naar Elisabethstad werden overgebracht; tientallen Belgen waren getuige van de aankomst van de gevangenen in de luchthaven van Elisa-

bethstad, maar niet één van hen dacht eraan de VN-troepen aan de overzijde van het vliegveld te hulp te roepen; Belgische militairen namen deel aan de foltering van de gevangenen in het Maison Brouwez; het executiecommando werd geleid door de Belg Julien Gat. Voorts werd een tekst teruggevonden die bewijst dat Herman Robiliart van UMHK wel degelijk stappen ondernam bij CIA-medewerkers om Lumumba aan Kalonji uit te leveren.

Hoezeer de beheerders van UMHK zich ook proberen te nestelen in de Katangese secessie, hun situatie is op lange termijn onhoudbaar, omdat geen enkele staat het neokoloniale bolwerk van UMHK en Tshombe wil erkennen. De onderhandelingen in Washington van Robiliart-Marthoz-Wallef met Christian Herter en Douglas Dillon, respectievelijk minister en onderminister van Buitenlandse Zaken, waar geschermd wordt met het belang van de uraniummijn die onder geen beding in communistische handen mag vallen, leveren uiteindelijk niets op. Duidelijk verontrust door een Katangese secessie die meer dan de helft van de Congolese economie controleert, maar radicaal weigert belastingen af te dragen aan de Congolese staat, besluit minister Douglas MacArthur van de nieuwe Kennedy-administratie dat de tijd gekomen is om de tweede en derde fase van het Plan U-Thant uit te voeren. Als Katanga onder druk van UMHK blijft weigeren belastingen aan Leopoldstad te betalen, dan moeten VN-troepen maar schoon schip maken met het neokoloniale systeem van Tshombe. De Verenigde Staten zien in Tshombe niet de sterke man die de uraniummijn straks uit handen van het Oostblok kan houden. Zijn operetteleger, boordevol huurlingen, is weinig meer dan een farce. Aan de Katangese secessie komt in 1963 een einde als VN-troepen het legertje van Tshombe onder de voet lopen.

Bewijzen dat er een akkoord werd gesloten tussen de Verenigde Staten en dictator Mobutu dat deze laatste steun zou krijgen van de Amerikanen zolang hij de uraniummijn van Shinkolobwé gesloten hield, zijn er niet, maar de apodictische evidentie kan moeilijk worden ontkend. Na de nationalisering van UMHK op 31 december 1966 blijft de mijn inderdaad dertig jaar lang gesloten. Ze wordt in principe bewaakt door personeel van de SGM, in werkelijkheid door militairen van het ANC. Er zijn aanwijzingen dat die rechtstreeks door de Verenigde Staten worden betaald. Na het overlijden van Mobutu in 1997 verdwijnen de militairen rond Shinkolobwé plots. In minder dan geen tijd wordt de vervallen mijn overrompeld door duizenden ambachtelijke mijnwerkers die er vooral op zoek gaan naar heterogeniet waaruit kobalt kan worden gewonnen. Met de doorbraak van de mobiele telefoon is de vraag naar kobalt zeer hoog. Blijkbaar werken de illegale mijnwerkers voor rekening van een netwerk van opkopers die het heterogeniet doorverkopen aan enkele centrale figuren. Hierbij duiken twee namen steeds opnieuw op: Billy Rautenbach en George Forrest. Van de Congolese burgeroorlog profiteren zij om beheerder van Gécamines (de opvolger van UMHK) te worden. Vanaf nu wordt Gécamines werkelijk leeggezogen. De totale productie valt terug op één twintigste van zijn vroegere capaciteit. Belangenvermenging is schering en inslag. In 2002 zal een Senaatscommissie

Grote Meren de zaak laten onderzoeken, maar na tussenkomst van een paar liberalen komt men weinig verder dan het verdrinken van de vis in de Grote Meren.

In 2004 stort de gaanderij in die in 1960 onder de twee gebetonneerde mijnschachten van de Shinkolobwé-mijn werd gegraven. President Joseph Kabila verbiedt alle exploitatie. Na zeven jaar onderbreking wordt de mijn weer door militairen bewaakt. Voor de reorganisatie van Gécamines, dat op de rand van het faillissement staat, wordt de Canadees Paul Fortin aangetrokken. Die slaagt erin een aantrekkelijk contract met China af te sluiten waardoor het mogelijk moet worden Gécamines weer op de sporen te krijgen. Uiteindelijk wordt de mijn van Shinkolobwé verkocht aan de Franse uraniumreus S.A. Areva en blijkt dat George Forrest erin is geslaagd een aandeel van 30% te verwerven in S.A. Areva Explo dat de Shinkolobwé-mijn vanaf 2012 opnieuw zal exploiteren. Het gevaar dat Mahmoud Ahmadinejad via Forrest in extremis nog aan uranium kan geraken is dus niet denkbeeldig. Maar daarmee komt ook het gevaar dat de verrijkingsfabriek in Natanz met nucleaire bunkerbommen wordt bestookt weer om de hoek kijken. Hierdoor dreigt een situatie te ontstaan waarbij de hele moslimwereld in oorlog kan komen met het Westen. Er zijn aangename vooruitzichten dan dit.

De massale leveringen van ‘Belgisch’ uranium aan de Verenigde Staten hebben een reeks historische veranderingen op gang gebracht die tot op vandaag voelbaar zijn gebleven.

Primo. Op het gebied van de buitenlandse politiek heeft het geheim uraniumakkoord België, dat tevoren hoofdzakelijk aanleunde bij de Britse buitenlandse politiek, steeds duidelijker in het kielzog van de VS gebracht. Deze situatie is tot op heden blijven voortbestaan.

Secundo. Belgisch uranium heeft een doorslaggevende rol gespeeld bij zowel de eenmaking van Europa als de oprichting van de NAVO. Na de Tweede Wereldoorlog wilde vooral Frankrijk het verslagen Duitsland compleet isoleren. Maar vanwege de Koude Oorlogsretoriek mag Duitsland absoluut niet geïsoleerd worden. Precies het geheime uraniumakkoord, dat door Paul-Henri Spaak mee is ondertekend, heeft de Koude Oorlog al vóór het einde van de Tweede Wereldoorlog mogelijk gemaakt. In Spaak vinden de Amerikanen dus de ideale partner om hun kar te trekken. Hij zet zijn schouders onder de oprichting van Euratom, een organisatie die er op de eerste plaats voor moet zorgen dat de Verenigde Staten de controle over uranium in de westerse wereld kunnen blijven handhaven. Om de Fransen over de streep te halen en toch hun wensen in verband met de isolatie van Duitsland te kelderden, duwen de Amerikanen Spaak in de richting van een verenigd West-Europa waarvan Duitsland deel uitmaakt. Uranium heeft dus een cruciale rol gespeeld in de eenmaking van West-Europa: het heeft feitelijk de rode loper uitgerold voor het Verdrag van Rome waarbij de EEG boven de doopvont wordt gehouden. Voorts krijgen de Amerikanen de zeer handige Spaak ook zo ver dat hij de grondslagen van de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie legt. Hierdoor wordt West-Europa in militair opzicht steeds meer afhankelijk van de Verenigde Staten.

Tertio. Via het geheim uraniumakkoord zijn de Verenigde Staten verzekerd van de militaire hegemonie in de wereld. Op eigen bodem leidt dit ertoe dat de president niet langer de machtigste man van het land is. Minstens vanaf 1950 wordt die macht gecontroleerd door wat men nu het militair-industrieel complex (de zgn. *power elite*) noemt, een vereniging van ex-generaals en CEO's van grote industriële en financiële concerns die in de Verenigde Staten tot op vandaag het werkelijke machtscentrum vormen, of de president nu Democraat of Republikein is. De laatste twee decennia is de Amerikaanse *power elite* geïnfiltreerd door een resem denktanks die alle Amerikaanse presidenten in de richting van *global leadership* stuwten. Onder die denktanks zijn de zogenaamde *neocons* steeds zwaarder gaan wegen op de Amerikaanse buitenlandse politiek. [Hierbij moet zeker het PNAC (Project for the New American Century) worden vermeld. Opgericht door William Kristol en Robert Kagan ijvert het voor de wereldwijde heerschappij van de Verenigde Staten. Notoire leden zijn hier Dick Cheney, Robert L. Blackwill, Lewis Libby, Paul Wolfowitz, William J. Bennett (gewezen minister van Onderwijs en invloedrijk radiojournalist), Zalmay Khalilzad (moslim en VS-ambassadeur in Irak), Richard Perle, Jeb Bush (gouverneur van Florida en broer van) en Robert Kagans vader Donald en broer Frederick.

Voorts is er de CFR (Council on Foreign Relations), een machtige conservatieve denktank betreffende internationale politiek waarvan David Rockefeller van 1949 tot 1985 voorzitter was en die ondertussen meer dan vierduizend leden telt, vaak *national security officers*, ex-CIA-medewerkers, universiteitsprofessoren, vooraanstaande journalisten et cetera. Notoire leden zijn of waren Henry Kissinger, Paul Wolfowitz (vice-minister van Defensie onder Rumsfeld), Norman Podhoretz (journalist en filosoof van het neoconservatieve denken), Richard Perle, Richard L. Armitage (gewezen vice-staatssecretaris onder Powell en lobbyist voor wapenfabrikant L3-Communications), de in 2004 in ongenade gevallen lobbyist Robert L. Blackwill, Dov Zakheim, Dick Cheney et cetera. Merkwaardig is dat Amerikaanse presidenten, ongeacht hun politieke kleur, al sinds 1950 een groot aantal leden van hun administratie uit de CFR kiezen.

Verwant met PNAC en minstens zo neoconservatief is het CSP (Center for Security Politics), een denktank met als leuze '*to promote world peace through American strength*'. Tot de medewerkers behoren Douglas J. Feith, Robert Joseph, James Roche en William Scheider, die allen in overheidsdienst werken, maar bijvoorbeeld ook Charles M. Kuperman, vice-president van Boeing. Minder belangrijk en al te nauw aanleunend bij president George W. Bush was de WHIG (de White House Iraq Group). Hierin zetelden Dick Cheney, Condoleezza Rice, Lewis Libby, Karl Rove, Karen Hughes en Andrew H. Card. Uiteindelijk zal deze laatste er bij president Bush op aandringen Powell in december 2005 te vervangen door Condoleezza Rice. Als *national security advisor* wordt zij vervangen door Stephen J. Hadley die er destijds voor pleitte van tactische atoomwapens de standaard voor de nationale defensie te maken – een standpunt dat hij deelde met Stephen Cambone (later *U.S. Under Secretary for Defense of Intelligence*) en Robert G.

Joseph (later *Under Secretary of State for Arms Control and International Security*). Hadley, Joseph en Cambone werkten ooit samen binnen de neoconservatieve denktank NIPP (National Institute for Public Policy) waar ze probeerden nucleaire wapens een verbeterd aanzien te geven nadat die aan het einde van de Koude Oorlog op de achtergrond waren geraakt.]

Quarto. Tot vóór de Tweede Wereldoorlog bleef het ingrijpen in andermans binnenlandse aangelegenheden grotendeels beperkt tot koloniale staten of dictaturen. Na de Tweede Wereldoorlog werden de Verenigde Staten dankzij hun indrukwekkend arsenaal aan uranium en plutonium militair de machtigste mogendheid in de wereld. Terwijl ze sinds 1823 de Monroe-doctrine hadden gerespecteerd en zelden ingrepen in een ander continent dan het Amerikaanse, werden ze na de Tweede Wereldoorlog de wereldpolitie. Die rol aanvaardden de meeste Europese landen zonder veel tegenpruttelen, vooral omdat ze daardoor zelf minder hoeven te investeren in leger en bewapening. Ten slotte danken de meeste westerse staten hun vrijheid in hoge mate aan het Amerikaanse optreden tijdens de Tweede Wereldoorlog. Wat vóór de oorlog nooit zou zijn aanvaard, is nu gemeengoed geworden. In de wereldpolitiek zetten de Verenigde Staten de lijnen uit. Zij beslissen of Irak, Libië, Syrië, Noord-Korea, Iran enzovoort worden aangevallen. Om de schijn te redden gaan deze beslissingen niet van Amerika uit, maar wel van de *willing forces* die de Verenigde Staten best willen steunen. Na 1945 was geen enkel land betrokken in zo veel oorlogen als de Verenigde Staten. Ondertussen bezitten ze meer wapens dan de rest van de wereld en produceren ze volgens SIPRI ook twee derde van alle wapens in de wereld. De Amerikaanse macht is niet langer een overweldigende economische macht – in dat opzicht is het BNP van de Europese Unie aanzienlijk groter –, maar vooral een ongenaakbare militaire macht. Na de val van de Muur van Berlijn is die macht alleen nog toegenomen. Het *global leadership* waarvoor de neocons van het Amerikaanse militair-industrieel complex zozeer hebben geijverd, is ondertussen een feit. De hele westerse vrije wereld is één groot Atlantisch bondgenootschap geworden onder leiding van de Verenigde Staten.

Uranium heeft in enkele decennia tijd de wereld grondig veranderd. Daarin heeft België eerder onbewust dan bewust een aanzienlijke rol gespeeld omdat het twintig jaar lang Amerika's belangrijkste leverancier van uranium was. Of het kleine land fier mag zijn op deze bijdrage tot de wereldgeschiedenis kan worden betwijfeld.